

SZAKÁLY SÁNDOR: *A 2. vkf. osztály*

MAGYAR NAPLÓ ♦ VERITAS. 2015.

Tisztelt Olvasóink!

Megtiszteltetés számomra, hogy Szakály Sándor legújabb munkáját ajánlhatom az Önök figyelmébe.

A felkérés egy kissé meglepett, nem lévén járatos a történészek világában, de megismerve a könyv címét és magát a művet, megértettem a célzást. Egykor magam is szolgáltam a 2. vkf. osztály katonai hírszerzéssel foglalkozó *utódszervezetében* – a Katonai Felderítő Hivatal vezetőjeként. Ezért is vállalkoztam szívesen erre a megtisztelő feladatra.

Egy közhellyel kell kezdenem: ez a mű valóban „hiánypótló”. Ezt a jelzőt nagyon sokszor hallottam már könyvbemutatókon, de ez esetben valóban ideillik. Maga a szerző ezt írja az *Előszó*ban: „Sajnálatos, hogy a magyar katonai hírszerzés és kémelhárítás szervezetének – amit a köznyelv leginkább csak 2. vkf. osztályként emleget – története napjainkig is alig feltárt.” Ennek több oka is lehet, többek között az, hogy nagyon kevés korabeli dokumentum, irat maradt fenn, azaz elég szűkös az a bázis, amelyre szükség lenne a hiteles feltáráshoz. De oka lehet még a titkoszolgálatokat egyébként is körülvevő „titokzatosság”, amelyek mindig is valamiféle kuriózumnak számítottak és – legyünk őszinték – számítanak ma is az egyszerű halandó számára.

A szerző tehát kísérletet tesz ennek a hiánynak a pótlására, illetve rámutat azokra a lehetséges, még fel nem tárt forrásokra, amelyek fellelhetőek lesznek, de ma még nem állnak rendelkezésre. Amint a szerző is mondja, a jövő kutatóinak lesz a feladata, hogy az 1918 őszén létrejött önálló katonai hírszerzés és kémelhárítás történetét és tevékenységét teljességében feltárják és közreadják. S a jövő kutatói ezt a művet is forrásként használhatják majd, mert a szerző pontosan tárja fel állami önállóságunk első honvédelmi lépéseit, a hírszerzés és kémelhárítás kiépítését és szervezeti változásait, a működési feltételeket, valamint a katonai attaséi szolgálat felállítását. Történelmi hűséggel ábrázolja azokat a változásokat, amelyek az újonnan megszervezett magyar Hadügyminisztériumban történtek a hírszerzés és kémelhárítás azon feladatainak elvégzése érdekében, amelyeket korábban, az Osztrák–Magyar Monarchia haderejében az úgynevezett Evidenzbüro látott el.

Napjaink történelemformálóinak is példaértékű lehet az gyakorlat, melyet az akkori vezetők – elsősorban Sztojakovics Demeter őrnagy, az osztály első vezetője, aki a magyar katonai hírszerzés és kémelhárítás megteremtőjének tekinthető – kezdeményeztek. Rendkívüli figyelemre méltó az a szakértelem és kitartás, mellyel megszervezték ezt az osztályt, különös tekintettel a szakmailag felkészült, hozzáértő

* Elhangzott 2015. január 27-én, a könyv bemutatóján, a Magyar Napló Könyvesboltjában.

személyi állományra. Ez a személyi állomány rendkívül fontos szerepet töltött be a magyar államiság megszervezésében és megvédésében az I. világháborút követő bonyolult időszakokban. (1918. november 1. és 1919. március 21. között, a Tanácsköztársaság időszaka alatt, majd 1919. augusztus 1-jétől, miután Horthy Miklós megvált hadügyminiszteri tisztétől és átvette a Nemzeti Hadsereg fővezérletét.) A könyvnek ez a része mintegy *essenciája* a műnek, melyből megtudhatjuk a működési feltételek alakulását, a katonai hírszerzés és felderítés korabeli körülményeit, eszköztárát, mellyel az idegen államok politikai és katonai vonatkozású bizalmas, titkos anyagait próbálták megszerezni – adataink szerint jelentős sikerrel.

De rendkívül érdekes és sok különleges információval szolgál a *Katonai attasé szolgálat kiépítése* című fejezet is, melyből megtudhatjuk, hogy már abban az időben is „kérdés” volt a követ (ma nagykövet) és a katonai attasé kapcsolata. Mivel a katonai attasék a legfelkészültebb vezérkari tisztekből kerültek ki és nagy mozgásteret kaptak a vezérkar főnökétől, ezért egyenrangú viszonyt építhettek ki a külképviselet vezetőjével. Így az alá-fölérendeltségi viszony fel sem merült a megszerzett információ továbbítása terén. Egyenesen a vezérkar főnökének jelentettek, jelentősen befolyásolva ezzel a politikai és katonai döntések meghozatalát.

Tudjuk, hogy minden karrier véges, azaz valamikor eljön az idő, amikor az aktív életpálya véget ér és a nyugállomány következik. Ám az akkori attasék és katonai hírszerzők nem mindig hazai földön töltötték nyugdíjas éveiket. Mert a HAZA külföldön is számított rájuk – hazafias érzelmeikre, nemzeti elkötelezettségükre –, s így használhatók voltak megfigyelésben, felkutatásban, hírközlésben, akik ezt a „munkájukat” minden ellenszolgáltatás nélkül végezték. Mert ez egy ilyen szakma, illetve annál sokkal több: életforma!

Persze csak a „köszönetből” nem lehet megélni. A magunk fenntartása – még ha nyugdíjasok vagyunk is – költségekkel jár. Nos, a szerző erről is ír, méghozzá oly módon, hogy a mai „nyugállományúak” is megérhetik, akkor sem volt „kolbászból a kerítés”.

Sajnos a katonai hírszerzők közül nem mindenki érte meg a nyugalmas öregkort, a boldog nyugdíjas éveket. Szakály Sándor könyvéből a katonai attasék sorsának alakulásáról is hitelesen értesülhetünk, s ez könyve szomorú része. Kitűnően képzett, nagy tudású katonák a háborút követően többnyire tragikus élethelyzetbe kerültek. Kivégzés, hadifogság, börtön, lefokozás, megaláztatás jutott azoknak a hazafiaknak, akikre az új rendszernek nem volt szüksége. Nem tudunk olyan személyről ebből az állományból, akit valamilyen retorzió ne ért volna 1945 után. És ez azokra is igaz, akik valamilyen okból hosszabb-rövidebb ideig a Honvédelmi Minisztérium Katona Politikai Osztálya, vagy az ÁVO/ÁVH kötelékében szolgáltak.

A könyv második részében a szerző rá jellemző precizitással sorolja fel a katonai hírszerzés és kémelhárítás vezetőit, majd a katonai attasé szolgálat személyi összetételét, közölve mindenki életrajzát. Az életpályák alapján sajátosan hiteles és plasztikus kép tárul elénk a korról, az ún. Horthy-rendszerrel, ami segíthet jobban megérteni a magyar történelem e nehéz korszakát.